

Συνέντευξη της βιβλιοκριτικού Ελένης Σαραντίτη (β' μέρος)

30 χρόνια δημιουργίας και προσφοράς έκλεισε η Λάκαινα συγγραφέας

[συνέχεια από το χθεσινό φύλλο]

-Καλός λογοτέχνης προϋποθέτει καλός αναγνώστης;

Ασφαλώς. Πώς θα γινόταν αλλιώς; Έχεις ανάγκη τον κόσμο των λέξεων, τον κόσμο των γεγονότων, τον κόσμο των εικόνων και τον κόσμο των αισθημάτων. Την ιστορία του ανθρώπου. Είναι απαραίτητο να ακολουθήσεις τα ταξίδια του νου και πολλών άλλων συγγραφέων, η έκφρασή τους, ο πλούτος που κουβαλούν μέσα τους, η θέαση άλλων συνθετών, ο πολιτισμός τους, η ματιά τους, είναι αραία, απαραίτητη και επωφελής η γνωριμία με τον Άλλον, γενικώς. Όσα περισσότερα βιβλία διαβάζει κανείς, από τον πιο μικρό αναγνώστη έως τον μεγαλύτερο, τόσα περισσότερα θα μάθει για τον εαυτό του πρώτα, για τα αισθήματά του, αλλά και για τους συντρόφους του στη Γη, τους ανθρώπους, ακόμη και για το ζωικό Βασίλειο που και αυτό στολίζει τον πλανήτη μας και μας ευεργετεί. Ακόμη και από την σοφία των φυτών θα αντλήσεις διαβάζοντας ορισμένα βιβλία και θα την σεβαστείς. Και θα αισθανθείς μέσα σου πλουσιότερος. Και βαθύτερος.

-Γιατί διαβάζουμε λογοτεχνία;

Για την τέρψη, για την γνώση, για το ταξίδι και την πλεύση που είναι το βιβλίο, για το φτερούγισμα έξω από τους τοίχους μας, για την συγκίνηση που προσφέρουν οι σελίδες του, για την γνωριμία με τους άλλους και, προπαντός, με τον εαυτό μας, όπως είπα προηγουμένως. Μα και για το καρδιοχτύπι που θα σε κατακλύσει με τις καλές σελίδες, για τα όνειρα που θα σου χαριστούν, για τα πάθη που είτε τα είχες ζήσει είτε τα έχεις φανταστεί, για την γλώσσα που ασπάιρει και που συνεχίζει να διατηρείται στους αιώνες. Διότι, επίσης, η λογοτεχνία αποτυπώνει την πρόσοδο, την ανάπτυξη, τα πάθη, τις εξάρσεις, τις περιπέτειες κάθε λαού. Για αγάπες που κάθηκαν κι έμειναν στοιχειωμένες μα και για άλλες αγάπες που επέζησαν κι έγιναν είδωλα. Για ήρωες και στρατοκόπους. Για ανθρώπους αποφασισμένους και θυσιασμένους και για άλλους που εγκαταλείπουν. Και ακόμη για το μάτι το γοργό, το άγρυπνο, το αγριοπερίστερο το μάτι, «πτηνής, ως όμρα πελείας» κατά τον Σοφοκλή [Αίας]. Η ζωή, η ψίχα και ποικιλία των λαών σπαρταρά και συχνά φωτοβολεί, ανέκαθεν, μέσω της λογοτεχνίας. Πρώτα μίλησε και αφηγήθηκε ο ανθρώπος κι έπειτα φρόντισε για τις ανάγκες του είναι γνωστό. Είναι και σεβαστό. Και συγκινητικό. «Ο λόγος πν το φως το αλπινόν ο φωτίζει πάντα άνθρωπον ερχόμενον εις τον κόσμον [Κατά Ιωάννην 1]. Και σαφώς, τον ορισμό αυτόν δεν τον παραθέτω αυστηρά και μόνον με την θεολογική του έννοια.

-Το χάρισμα της αμφιβολίας είναι η ευλογία της λογοτεχνίας;

Ό, τι και να σας απαντήσω σ' αυτό επάνω δεν θα είμαι βέβαιη πως είναι το σωστό [το χάρισμα της αμφιβολίας, που είπατε]. Και θα είναι έτσι διότι: η αμφιβολία δεν είναι ευλογία, είναι βάσανο και αβεβαιότητα είναι και ανασφάλεια κάπου στο βάθος ο δημιουργός αναρωτιέται εάν όντως σκέφτηκε βαθιά και αν εργάστηκε όσο έπρεπε ενδεχομέ-

νως και αν ακολούθησε τον δρόμο που είχε καράξει, ή αν η όλη διαδικασία της δημιουργίας του πρόσφερε εκείνα που δωρίζονται στον καλλιτέχνη όταν δουλεύει με αφοσίωση, καρδιοχτύπι, αγαλλίαση.

Προσωπικώς δεν τυραννίστηκα ποτέ από αμφιβολίες του είδους, λ. x. εάν το βιβλίο μου ή το κριτικό σημείωμα θα αρέσει στο αναγνωστικό κοινό, εάν το θέμα θα συναρπάσει, εάν το έργο μου «θα πουλήσει», φράση που συνηθίζεται τα τελευταία χρόνια, εάν θα βραβευτεί, εάν θα μεταφραστεί, εάν οι ήρωες μου είναι δυνατοί και πειστικοί, και άλλα πολλά που εισχωρούν ή ξεφυτρώνουν κατά την διάρκεια της δημιουργίας που είναι η πιο ευλογημένη περίοδος για τον συγγραφέα. Ας με συγχωρήσει ο αναγνώστης αλλά ποτέ δεν άφησα να με κυριεύσουν αυτού του είδους οι αβεβαιότητες. Και δεν τις άφησα να με παιδεύσουν διότι σέβομαι αυτά που γράφω, αυτά που διαβάζω, εργάζομαι πολύ, διορθώνω πολύ, μελετώ υπερβολικά, πληροφορούμαι, απομονώνομαι, έχω αρνηθεί και απαρνηθεί πολλά πράγματα, στερούμαι άλλα τόσα, δεν θυμίζω πολύ, δεν συναναστρέφομαι πολύ κόσμο, η διασκέδασή μου είναι η θάλασσα, το περπάτημα, η μουσική. Και η απόλαυσή μου, τα πρόσωπα μου τα αγαπούμενα.

Έχοντας επίγνωση του ότι είμαι έντιμη και συνεπής, στοργική μα και αυστηρή απέναντι στο γραπτό μου, δεν άφησα την αμφιβολία να με αδράξει. Αντιθέτως πλημμυρίζω χαρά όταν προσπαθώ να γράψω κάτι ενδιαφέρον και καλό, είτε αυτό απευθύνεται στους ενηλίκους αναγνώστες, είτε στα παιδιά. Αυτό το δώρο, που είτε κληρονομημένο είναι, ή δώρο της Φύσης και του Θεού, ή το αποτέλεσμα της άσωσης και ασώπασης αγάπης προς το βιβλία, στάθηκε το θάυμα της, κατά τα άλλα, ήσυχης ζωής μου. Το ότι είναι ήσυχη πολύ, δεν με ενοχλεί, μες στα βιβλία συμβαίνουν τόσα και τόσα. Πετάς στους ουρανούς, συνομιλείς με ήρωες και αγγέλους, ακούς να βρυχάται η θάλασσα, γεμίζεις μοσκοβολίες και ονειρεύεσαι. Όνειρεύεσαι έναν κόσμο καλύτερο, πιο δίκαιο, πιο αγαθό. Τα βιβλία είναι σαν τις γέφυρες μας Βοηθούν να περάσουμε αντίκρυ – ποιος ξέρει; Ίσως εκεί περιμένει η φιλία, η περηφάνια, η συγκίνηση, η συνεννόηση και η κατανόηση. Ίσως να μας γνέφει και η αντίσταση στα κακώς κείμενα, μπορεί και η ανυποταγή.

-Το νέο σας βιβλίο μας ταξιδεύει στο Βορρά;

Ω, ναι! Ταξίδι μακρινό. Στην Σκανδιναβία και στην Απώτατη Θούλη (Ultimate Thule) όπου βρίσκεται μετά τα Βόρεια σύνορα της Ισλανδίας, στον Αρκτικό Κύκλο, εκεί ακριβώς όπου ο γεωγράφος, γεωμέτρης, έμπορος και μαθηματικός, και σπουδαίος ερευνητής, ο ξακουστός και σεβαστός Έλληνας Πυθέας ο Μασσαλιώτης, ξεκίνησε, σταλμένος από τις Αρχές της πόλης του, σε αναζήτηση θαλάσσιων οδών που θα τον οδηγούσαν και καινούργιες πηγές του ήλεκτρου και του καστίτερου, εφόσον οι γνωστές είχαν μπλοκαριστεί, λόγω εχθροπραξιών με τους Καρχηδόνιους μεγαλειώδες το ταξίδι του. Ταξίδι πέντε ετών [331 – 326 π. Χ.], μυθικό ταξίδι εκεί επάνω

στην «πεπιγυία θάλασσα». Και να γυρίσει και να συναντήσει τις αποδοκιμασίες των αρχόντων... Για τα χρήματα, είπαν.

Για τα χρήματα και οι λαοί της Ευρώπης θεώρησαν ότι οι Βίκινγκς έκαναν την εντυπωσιακή και ενεργή εμφάνισή τους στην παγκόσμια ιστορία στους Μεσαιωνικούς χρόνους [αν και είχαν εμπορικές σχέσεις με τους Ρωμαίους αιώνες πριν] δεν ήταν, όμως απολύτως ακριβές αυτό. Ή μάλλον καθόλου ακριβές. Προϋπήρχε η Βαθύτατη επιθυμία τους για εξερευνήσεις, μακρινά ταξίδια και εποικισμό. Υπήρχε και η ανάγκη εξεύρεσης πιο εύφορων περιοχών από την παγωμένη Σκανδιναβία. Εξάλλου εκείνο που έχει εντυπωσιάσει αρχαιολόγους, ιστορικούς και κοινωνίες ολόκληρες είναι η σχέση των Βίκινγκς με την προκολομβιανή Αμερική ήδη από τα τέλη του 9ου αιώνα, ενώ ένας από τους αρχηγούς των σπουδαίων αυτών θαλασσοπόρων, ο Λέιφ Έρικσον, ο καλούμενος και Τυχερός, θεωρείται ο πρώτος Ευρωπαίος που πάτησε το πόδι του στον Καναδά, το έτος 1000.

Και ασφαλώς οι Βίκινγκς δεν ήταν απλώς και μόνον οι βάρβαροι και πολεμοχαρείς πειρατές από τον Βορρά, οι άκαρδοι και αμόρφωτοι, οι άξεστοι, οι κρασσοσακούλες, όπως τους στόλιζαν οι Βυζαντινοί, οι αστοικείωτοι πελεκυφόροι, κατά τους Ιταλούς. Ήταν, όπως συν τα χρόνω, διαπίστωσαν οι λαοί της Ευρώπης που έχασαν μαζί τους μεταφορική ομάδα, μέρος των γενεών της Βόρειας Ευρώπης, η οποία εξαπλώθηκε σε επιθέσεις τους. Πήγαν μαζί τους αρχαιότητα, αρχαιολογία, ονομαστοί ήμορφοι, ταλαντούχοι τεχνίτες και ναυπηγοί, είχαν μια πλούσια και ποιητική μυθολογία, που την οικειοποιήθηκαν λαοί της Βόρειας Ευρώπης, αφού πρώτα την μετέπλασαν αναλόγως, είχαν και μια ευφάνταστη, γεμάτη συμβολισμούς θρησκεία ζούσαν σε μια ανοικτή, δημοκρατική και ανεκτική κοινωνία, αγαπούσαν με πάθος την ελευθερία, διακρίνονταν για την αρμονική σωματική τους διάπλαση, ήταν ρωμαλέοι και άριστοι οικογενειάρχες. Ή δε γυναίκα ήταν η ψυχή και το καλό πνεύμα του σπιτιού.

Άλλωστε η κατάσταση μεγάλου μέρους των πληθυσμών της Κεντρικής Ευρώπης, κατά την περίοδο της εμφάνισης και της κυριαρχίας των Σκανδιναβίων, δεν ήταν πολύ καλύτερη, παρουσιάζοντας πολιτιστικά κενά και δείγματα ανισοτήτων. Ίσως η εξάπλωση του Χριστιανισμού επηρέασε αρκετά σε ζητήματα ποθικής, αλλά σίγουρα, μεταξύ των μη προνοιούχων πολιτών της Ευρώπης και των Βίκινγκς δεν υπήρχε κάτιον αναζητήσεων.

Τέλος, ας μην λησμονούμε ότι οι λαοί αυτοί πέρασαν στην Χρυσή Εποχή τους, οπωσδήποτε καθυστερημένα, ενώ οι περισσότερες ανθρώπινες κοινωνίες την θίβασαν νωρίτερα. Οι επιδρομέις του Βορρά πραγματοποίησαν αυτό που αιώνες πριν αρκετοί λαοί είχαν πραγματοποιήσει: Βίαιη και Αδίστακτη Επέκταση – Ακμή – Παρακμή, προτού ενταχθούν πλήρως στον ευρωπαϊκό κόσμο που ξεκίνησε μετά το 1060, με τον εκχριστιανισμό τους αλλά και με τους ισχυρούς δεσμούς που ανέπτυξαν θαθμιαίως με τους λαούς που ξεκίνησαν να κατα